

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 2.

Lýsingaprisur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Mánadagin 14. januar 1946.

Bladið verður bilagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárið

20. árg.

Er tað at vera nationalur at sparka eftir øðrum tjóðum?

Tað er sjálvandi møgulegt at vísa á ein hóp av hendinum, hvar ið ein danskur vinnumaður og virkis-harri hevur boið seg óhøvissliga at móti Føroyingum.

Fyri at nevna dømi rennur okkum í huga frágreiðingar um hvussu kapteynur Mikkelsen á sinni tiggjaði sær móti arbeiðsmanninum í Lopra.

Arbeidararnir fingu fyri tað fyrsta eina hungursløn. Harnæst vóru teir ikki virdir meiri enn krietúrini. Tað er ikki ov nógv sagt, at rættast hevði verið, at hesin Danin hevði verið revsaður fyri sín ljóta atburð, ein atburð, ið hann aldri hevði vágað sær at vist móti teimum sterkt organi-seraðu donsku arbeidarunum.

Men kann ein nú døma allar Danir eftir kapteyni Mikkelsen?

Nei, avgjort ikki!
Tað hava sanniliga eisini verið góðir, mentaðir Danir í Føroyum.

Kapteynur Mikkelsen var ein privatspekulantur, sum allastaðni í verðini hevði haft sama atburðin: spekulerað í teirri minstu løtuni, tí versta kastinum til arbeidararnar fyri at sleppa biligast, tjena mest.

Óg hava ikki nógvir Føroyingar verið av sama slag yvir fyri Føroya arbeidarum og fiskimonnum?

Já!
Privatkapitalistar eru eins um allan heim: nakrir eru frekir og hava einki fyrilit yvir fyri arbeidarunum, aðrir eru menniskjaligir.

Vit kunnu ikki døma allar Føroyingar eftir teimum ringastu Føroyingunum. Heldur ikki kunnu vit døma allar Danir eftir teim donsku yvirgangskroppunum.

Tá ið menn leika í sum óðir móti øllum Dønnum og fordøma allan danskan nationalitet, samstundis sum teir siga seg at vera so logandi føroyskt nationalar, hevur slíkur atburður einki at gera við sannan nationalitet. Tilíkur atburður sýnir eittans eitt — tað er hat og hevndartrá. Óg hetta er tvørturímóti øllum nationaliteti. Hin sanni nationali maðurin, hann, ið kennir sannan kærleika til land og fólk sitt og unnir tí av fullum huga at liva eitt sjálvstøðugt og frælst tjóðarlív, kann ikki annað enn kenna djúpastu virðing fyri somu kenslum hjá øðrum fólki, øðrum tjóðum, sum liva í einum sjálvum.

Teir av sonnum nationalir Føroyingar og nationalir Danir eiga at hava lætt við at finna hvønn annan sum vinir í djúpari fatan og virðing av teim nationalu kenslum hjá hvørjum øðrum.

Tað er hetta forstáisi, henda sálarliga fatan, henda setan sálina og rættvís fram um stóð, makt og veldi, sum vónandi kemur at verða grundarlagið fyri teimum samráðingum, ið um nakrar dagar verða at fara fram millum Føroyingar og Danir, samráðingar um hvussu hesar báðar tjóðirnar í framtíðini skulu vinna saman sum frændir, vinir og mentaðar greinir á tí norðurlenska ættarbulinum.

SKIP

Hitt gamla orðið um, at ull er Føroya gull, hóskar ikki longur. Nú hava Føroyingar hjallin á sjón um. Hesin hjallur er stórir, men amboðini, ið nýtast skulu fyri at veita úr hesum stóra og ríka hjalli, eru dýr. Skulu vit Føroyingar fáa nakað munalt úr hvinum, megu vit verða kappingarførir við aðrar tjóðir. Sum í áðni sagt, er havið ein stórir og ríkur hjallur, men vit eiga ikki einsamallir henda hjallin. Har hava allar tjóðir líka góðan rætt, og hesin rættur verður nýttur á tann hátt, at hvør rakar til sín, og hann, ið sterkastur er, ber sigur heim. Her í Føroyum vóru fyri einum hálvum ári síðan 70 milj. krónur, sum fiskiskapurin hevði lagt til góðar, fyri uttan at landið var skuldfritt. Um nakað munalt er enn frá út av Føroyum av hesum 70 milj. kr., er mær ókunnugt, men um nøkur ár man litið fara at verða eftir í Føroyum av hesum milj.

Menn eru longu farnir at skriva um, at vinnulánsgrunnurin er tómur. Um hetta hevur Óli Onghamar grein í »Dimmalætting« og visir á, at nú er einki at gera uttan at knýta Føroyar so nær til Danmark sum á nakran hátt gjørligt, tí nú orka vit Føroyingar púra einki.

Hygga siggi! Sambandsfólkurin hevur also vunnið spælið. Men hvør hevur tapt? Hvør annar enn teir, sum rópa upp um fullveldi, loysing, sjálvstýri ella kvetting. Teir hava allir tapt, væl at merkja, ífall teir meina nakað, tá ið teir tala um kvetting og tilíkt — teir kunna als ikki meina tað, siga øll hugsandi menniskju. Já, sambandsmenn hava vunnið spælið, og teir

hava arbeitt málvist við einans málið fyri eyga, nevnliga, at vit Føroyingar einki skulu orka, tí so megu vit detta aftur til donsku mammuna og biðja hana forðarma seg yvir okkum. Hartil er púra einki at siga; men so ótrúligt, sum tað ljóðar, so eru sambandsmenn trúliga vórðir styðjafir í hesum strevi fram móti sambandsins stevnumáli — og hvørji hava staðið trúfastir við sambandsins lið? Jú, so sanniliga eru tað teir somu menninir, sum trúliga og sent hava rópt upp um fullveldi, sjálvstýri o. s. fr.

Ein og hvør góður Føroyingur, sum vil, at land okkara skal verða sjálvbjargið, má fyrst og fremst hugsa um at gera tað livuligt í Føroyum fyri okkara fólk soleiðis at okkara unglingar ikki skulu noyðast at rýma av landinum; men her gongur annar hvør maður arbeiðsleysur, og nógvir giftingarførir unglingar eru ongan túr slopnir at sigla enn. Nú er vinnulánsgrunnurin tómur, og so faast væl ikki fleiri skip í bræði. Hvat so? Allir ella næstan allir unglingar, ið arbeiðsleysisir eru, tala um at leita sær burtur í onnur lond, og teir gomlu kunna jú einki gera uttan at leita sær aftur til Danmarkar. Tað sigur seg sjálvt, og hvørji hava skuld fyri hetta? Jú tað hava teir, sum feldu javnaðarmanna uppskotini um at taka eitt munalt tvungið lán til vinnulánsgrunnin og hitt um, at landsnevndin skal hava rætt og skyldu at bileggja skip.

Undir yvirskriftini »Vore Skibe« finnist oddagrein í tí sama nr. av »Dimmal«, sum Óli Onghamar hevur skrivað um tann tóma vinnulánsgrunnin og um hvussu neyðugt tað er at knýta bondini aftur við Danmark.

Oddagreinin gongur eftir sama lagi, sum greinin hjá Óla, so havi eg ikki stórt hartil at siga, tá at oddagreinin er vend beinleiðis til mín. Men lat meg tó siga, at »Dimmal« væl má vita, at vit fyrr í okkara tíð hava haft eitt verðaldarkriggi, og at sambandsmenn tá eins og nú høvdu eittans mál fyri eyga, og tað var, at Føroyaland má ikki stinbrast peningaliga, og tverri vórðu teir eisini tá stuðlaðir av monnum, sum gingu undir sjálvstýrisnavni, men sum eins og fólkafólksmenn nú einki annað eru enn sambandsmenn.

»Dimmal« mátti verið tann seinasta, ið tók ísvirki upp á tunguna,

80% ella 85%
ella 90% ella 95%

Hann, ið rikur er, nýtist ikki at spyrja, hvussu nógv procent ein kann fáa til láns. Hann skrivar bara ein check — so rindar bankin farið, hann hevur hug at keypa.

Men so er ikki við tí ognarleysa — honum, ið hevur sitið farleysur undir krignum og enntá noyðst at tært uppá tað, ið hann vann í friðartíðum ella, um hann einki átti, setti seg í skuld.

Hóast raskur, arbeiðshugaður og í allar mátar fúsar til verka, hevur hann kent seg til byrði fyri samfelagið. Nú ta ið friður er, og møguleikarnir skuldu verið opnaðir, tystir og leingist hann sum eingin annar eftir at sleppa til arbeiðis, at fáa arbeiðsamboð at arbeiða við.

Men hvat verður svarað honum av okkara samfelagsforsprakarum? Hesir siga:

Eigur tú kontant 47000 kr. ella kanst tú læna 47000 kr. uppá tina ogn kanst tú fáa eitt nýtt 80 tonsa far. Teir stýrandi vilja so læna tær restina 85%.

Men teir flestu megu svara, at hetta er teimum ómøgulegt — og teir verða við at sita farleysir, verða við at vera »parlir«, lúta við høvðinum, til teir ein døg reisa seg, sláa nevan í borið og sópa teir harðrendu karlar av pøllum.

At fáa sær nýtt, men brúkt far er enn og tyngri.

I hesum føri ljóðar at treytirnar eru, at teir skulu leggja 20% kontant á borið.

Einaferð vóru teir stýrandi gingnir við til at læna 90 pct. — 30 pct. frá fiskaribankanum og 60 pct frá vinnulánsgrunninum.

Men tað var so eftir harða mótstøðu frá javnaðarmonnum ferskað niður í 85 pct. og 80 pct.

Uppskotið um ikki at krevja meiri av tí farleysa enn 5 pct. varð púra avvist.

Neyðar Føroya fiskimenn — nær vakna tit?

tí tey færi sum tá vóru í Føroyum, kundu óivað verðið verðandi her til stórt vælsignilsi fyri okkara land og fólk, bara teir rættu menninir høvdu sitið á Føroya lögtingi og á ríkisdegi okkara fólks vegna.

(Framhald). J. H. Danbjørg.